

Уз овај захтјев доставља се (заокружити):

- а) образложења потребе за посебним знањима,
- б) уговор о дјелу потписан између референтне ветеринарске лабораторије, односно Ветеринарске коморе Републике Српске, Друштва доктора ветеринарске медицине Републике Српске и предавача,
- в) извјештај о спроведеној едукацији,
- г) списак лица која су присуствовала едукацији, са њиховим потписима,
- д) финансијски извјештај, уз обавезно достављање доказа о утршци средстава (копије фактура, фискалних рачуна, као и изјаву да наведена активност није финансирана из других извора).

Напомена:

Молимо вас да средства исплатите на жиро рачун наведен уз адресу.

ИЗЈАВА

Својевољно, под пуном моралном, материјалном и кривичном одговорношћу, изјављујем да су наведени подаци тачни. Омогућићу приступ радницима Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде приликом њихове контроле испуњености Захтјева. Сагласан сам да вратим добијена средства уколико се утврди да су наведени подаци или приложени документи неистинити, да су добијена средства ненамјенски утрошена или да је иста активност финансирана из других извора.

Датум:

М.П.

Мјесто:

Потпис подносиоца Захтјева

1054

На основу члана 31. став 1. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 115/18, 111/21, 15/22, 56/22, 132/22 и 90/23), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде д о н о с и

ПРОГРАМ

**ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ
КАРАНТИНСКОГ ШТЕТНОГ ОРГАНИЗМА *Erwinia amylovora* (Burrill [Winslow et al.]) - ПРОУЗРОКОВАЧА
БАКТЕРИОЗНЕ ПЛАМЕЊАЧЕ ЈАБУЧАСТИХ ВОЊАКА НА
ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У 2024. ГОДИНИ**

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Erwinia amylovora* (Burrill [Winslow et al.]) - проузроковача бактериозне пламењаче јабучастих воњака на подручју Републике Српске у 2024. години.

Члан 2.

(1) Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантинског штетног организма *Erwinia amylovora* (Burrill [Winslow et al.]) - проузроковача бактериозне пламењаче јабучастих воњака на мјестима уласка попиљки биљних врста домаћина патогена у Републику Српску, а које подлијежу фитосанитарном прегледу приликом увоза, у регистрованим расадницима, у производним засадама биљних врста домаћина патогена, на окућницама и у промету садног материјала воћа.

(2) Потенцијалне биљне врсте домаћини овог патогена (у даљем тексту: биљке домаћини) у Републици Српској су јабучасте воћне врсте, а примарно јабука, крушка, дуња, мушмула и остале биљне врсте наведене у Прилогу 1. овог програма, који чини његов саставни дио.

(3) Посебним надзором истражује се шире подручје, односно локалитети на којима се у Републици Српској узгајају биљке домаћини из става 2. овог члана ради одређивања статуса истраживаног подручја за наведени организам, те утврђивања могућих путања уласка или ширења у Републици Српској.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантинског штетног организма *Erwinia amylovora* спроводи се на граничним прелазима и на цијелој територији Републике Српске.

(2) Посебан надзор и мјере надзора на граничним прелазима и у регистрованим расадницима спроводи Републичка управа за инспекцијске послове (у даљем тексту: Инспекторат).

(3) Овлашћене институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) за обављање послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за штетни организам из става 1. овог члана спроводе посебан надзор у производним засадама, пољопривредним газдинствима и на окућницама.

(4) Овлашћена институција припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(5) Програм посебног надзора подразумијева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

(6) Увозне попиљке које су обухваћене мониторингом не задржавају се на граничном прелазу и за њих фитосанитарни инспектор издаје рјешење о забрани промета до добијања резултата лабораторијских анализа.

(7) У случају детекције карантинског штетног организма Инспекторат предузима све неопходне радње у складу са прописима којима је регулисана ова област.

Члан 4.

Одабир локација врши се на основу познавања биологије карантинског штетног организма, климатских услова за његов развој и географске дистрибуције и величине комерцијалних производних засада на којима се узгајају или расту биљке домаћини.

Члан 5.

(1) Подручја рада су мјеста уласка попиљки биљака домаћина у Републику Српску, регистровани расадници, производни засади, пољопривредна газдинства и окућнице на којима се узгајају или расту биљке домаћини *Erwinia amylovora*.

(2) Надзором се обухватају мјеста уласка попиљки биљака домаћина на граничним прелазима, као могућег пута уношења карантински штетног организма *Erwinia amylovora* у Републику Српску, матична стабла регистрованих расадника, производни засади, пољопривредна газдинства и окућнице на којима се узгајају или расту биљке домаћини.

Члан 6.

Вријеме вршења надзора у производним засадама прописано је на основу животног циклуса штетног организма и фенологије биљака домаћина и врши се у складу са међународно признатим и валидним ЕРРО дијагностичким методама.

Члан 7.

(1) Визуелни прегледи и узимање службених узорак за лабораторијско тестирање врши се током сезоне раста биљака домаћина када су симптоми видљиви.

(2) Визуелне прегледе и узимање службених узорак врше овлашћене институције уз присуство запослених у Министарству који обављају послове пружања стручних услуга у пољопривреди, а који одређују локацију и засад за узимање узорак.

(3) Ток визуелног прегледа и начин узорковања прописан је у Прилогу 2. овог програма, који чини његов саставни дио.

(4) Мониторинг над присуством штетних организама зависи од врсте биљке домаћина и географског положаја.

(5) Биљке се прегледају појединачно, а опис мјеста узимања узорак и GPS позиција, као и остали подаци, наводе се електронским путем у Записнику информационог система Етфарм, односно подинформационог система Фито-Гис (у даљем тексту: Фито-Гис).

Члан 8.

Број визуелних прегледа и узорак за лабораторијско испитивање присуства инфекције *Erwinia amylovora* у производним засадима, на пољопривредним газдинствима и окућницама у Републици Српској, које врши овлашћена институција, приказан је у Табели 1. у Прилогу 3. овог програма и чини његов саставни дио, а детаљан приказ броја узорак биће дефинисан уговором о условима за реализацију и коришћење средстава за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 9.

Број службених узорак из увоза и са матичних стабала регистрованих расадника за лабораторијско испитивање присуства *Erwinia amylovora*, чије узимање врши Инспекторат, прописан је у Табели 2. у Прилогу 3. овог програма.

Члан 10.

(1) Лабораторијска испитивања узорак врше се у складу са међународно признатим и валидним дијагностичким методама EPPO Standard on Diagnostic PM7/20 (3): *Erwinia amylovora* (EPPO Bulletin 52: 198-224).

(2) Лабораторијски извјештаји, осим резултата анализа, садрже методе по којима је вршена детекција.

Члан 11.

(1) Локације узорковања и визуелних прегледа се уносе у Фито-Гис апликацију.

(2) На основу резултата спровођења овог програма и извјештаја из лабораторија, омогућава се потпун преглед локација узорковања, те локација са негативним и позитивним узорцима унутар Фито-Гиса.

Члан 12.

(1) Рок за узимање узорак матичних стабала из регистрованих расадника, производних засада, пољопривредних газдинстава и окућница, те достављање узорак овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа је 1. децембар 2024. године.

(2) Резултати овог програма воде се и достављају Министарству електронским путем, користећи Фито-Гис, до 10. децембра 2024. године.

(3) Рок за узимање узорак из увоза, достављање узорак овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа од Инспектората је 31. децембар 2024. године.

(4) Сви вршиоци одмах извјештавају Министарство о посебним догађајима током спровођења овог програма, а посебно о свим случајевима откривања штетних организама који су предмет посебног надзора.

(5) У случају откривања штетних организама који су предмет посебног надзора, вршиоци одмах обавјештавају Министарство и Инспекторат, који предузима неопходне фитосанитарне мјере с циљем спречавања ширења и сузби-

јања штетног организма, а у складу са прописима из ове области, те о томе обавјештава Министарство.

Члан 13.

Спровођење овог програма финансира се из буџета Републике Српске на основу Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села у 2024. години - право на подстицајна средства за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 14.

Ступањем на снагу овог програма престаје да важи Програм посебног надзора над присуством карантинског штетног организма *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al. - проузроковача бактериозне пламењаче јабучастих воћака на подручју Републике Српске у 2023. години ("Службени гласник Републике Српске", број 27/23).

Члан 15.

Овај програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 12.03.3-330-1105/24

3. априла 2024. године
Бањалука

Министар,
Др **Саво Минић**, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Листа биљака домаћина осјетљивих на инфекцију бактеријом *Erwinia amylovora*

Гајене и дивље биљке из потфамилије *Pomoideae*, фамилија *Rosaceae*, и то:

- 1) крушка,
- 2) јабука,
- 3) дуња,
- 4) мушмула,
- 5) оскоруша,
- 6) глог,
- 7) ватрени трн (*Pyracantha* spp.),
- 8) дуњарица (*Chaenomeles* spp.),
- 9) јапанска дуња (*Chaenomeles* spp.),
- 10) марела (*Amelanchier* spp.),
- 11) јапанска мушмула (*Eriobotrya japonica*),
- 12) фотинија (*Stranvaesia davidiana*).

ПРИЛОГ 2.

Ток визуелног прегледа и начин узорковања

1.1. Ток визуелног прегледа

Бактерија *Erwinia amylovora* паразитира све органе воћака. Приликом визуелног прегледа потребно је обратити пажњу на следеће симптоме:

- први симптоми се обично испољавају на цвјетовима који су у почетку влажног изгледа, а потом вену, смежуравају се и постају смеђи, након чега добијају црну боју и изумиру;

- са цвијета се патоген даље шири на цвјетну дршку и младе плодове, гдје проузрокује њихово сушење и изумирање;

- обољело лишће некротира, поприма црну боју, суши се и изумиру, али не отпада већ остаје да виси на гранама;

- обољели младари и границе вену, добијајући прво тамну, а потом црну боју, те заједно са црним лишћем изгледају као захваћени пламеном, па отуда и назив болести пламењача (енгл. fire blight). Врх младара се савија на карактеристичан начин у виду тзв. пастирског штапа. На овим дијеловима зараза се шири много брже, нарочито у повољним условима. У условима повећане влажности на обољелим лџеторастима уочава се бактеријски ексудат у виду бјеличастих до блиједожутих капи, који старењем очврсне и мијења боју у амбер-жуту до смеђу;

- инфициране зоне плода су у почетку уљасто-влажног изгледа, а касније мрке боје, одакле цуре ситне капи ексудата, што је карактеристичан дијагностички знак за ову болест. Смежурани са-сушени плодови остају дуго да виси на родној граници;

- прве промјене на гранама уочавају се у промјени боје коре, која се потом суши, некротира и љушти, услед чега настају ситне рак-ране. На старијим гранама ова бактерија може проузрокова-

ти рак-ране различите величине и облика, а које су благо улегнуте у оквиру обојеног ткива, оивичене неправилним пуцањем коре. Такође, на обојеној кори се јавља бактеријски ексудат. На крају долази до потпуног сушења читавих стабала.

Са прегледима се почиње три до пет седмица након цвјетања, када се траже некротични листови и младари, увенули цвјетови, савијени врхови младара и бактеријски ексудат. Већа је вјероватноћа да ће бактеријски ексудат бити присутан ујутро када је већа влажност ваздуха. Касније током дана, када је ваздух сувљи, ексудат може бити сјајан и стакласт.

Током лjeta могу се наћи рак-ране које се формирају на кори на прелазу здравог и болесног ткива. У јесен, мумифицирани плодови и лишће које није отпало са осушених грана указују на присуство *Erwinia amylovora*. Такође, ово може помоћи и у лоцирању рак-рана на стаблима током зиме пошто се зими тамна кора на рак-ранама на зараженим стаблима теже уочава јер је и здрава кора током зиме тамна, поготово на старијим стаблима.

1.2. Узорковање за лабораторијско тестирање

- Узимање узорака за лабораторијско тестирање треба вршити истовремено са визуелним прегледима, у периоду вегетације.

- Пожељно би било да се узорци са симптомима за лабораторијско тестирање на присуство проузроковача бактериозне

пламенае састоје од цвјетова, младара, листова, плодића (са некрозом и ако је могуће, бактеријским ексудатом) или обезбојеног суркортикалног ткива (након гуљења коре са рак-рана на младарицама, гранама, стаблу или коријеновом врату) у производним засадима, окућницама и матичњацима. Узорак треба да обухвати око 10 cm здравог ткива које се налази испод зараженог ткива, као и око 10 cm зараженог ткива. Узорке спаковати у пластичну врећу да би се спријечило исушивање и обиљежити на одговарајући начин. Узорци треба да буду обрађени што је прије могуће, а прије анализе узорци се чувају при температури од 4 °C до 8 °C. Након анализе, узорци се могу чувати у фрижидеру до двије седмице у случају потребе за додатним тестирањем.

- Када не постоје биљке са симптомима, узорак се састоји од 100 гранича дужине око 10 cm које су узете са 100 биљака различитих врста и/или сорти. Ако у лоту постоји неколико родова, сви родови треба да буду једнако заступљени у узорку, при чему максимално три рода могу бити у једном узорку. Узорке спаковати у пластичну врећу и обиљежити на одговарајући начин.

- Приликом узорковања потребно је испратити принципе добре праксе за узорковање биља и биљних дијелова за лабораторијско тестирање (нпр. евиденција података о узроку на лицу мјеста узорковања, коришћење одговарајућег прибора и материјала за узорковање, дезинфекција прибора и алата итд.).

ПРИЛОГ 3.

Табела 1. Преглед броја визуелних прегледа и узорака за лабораторијско испитивање присуства инфекције *Erwinia amylovora* у производним засадима, на пољопривредним газдинствима и окућницама у Републици Српској

Подручје	Биљке домаћини	Укупно
Република Српска	120	120

Табела 2. Број службених узорака из увоза и са матичних стабала регистрованих расадника за лабораторијско испитивање присуства *Erwinia amylovora*

Узорци	Број визуелних прегледа са узорковањем ради тестирања латентне инфекције
Матична стабла биљака домаћина	10
Увезене попиљке биљака домаћина	5
Укупно	15

Табела 3. Укупан број визуелних прегледа са узорковањем за лабораторијско испитивање за Програм посебног надзора над присуством *Erwinia amylovora* на подручју Републике Српске у 2023. години

Узорковања и визуелни прегледи	Број визуелних прегледа са узорковањем за лабораторијско испитивање
Производни засади, пољопривредна газдинства и окућнице у Републици Српској	120
Матична стабла биљака домаћина	10
Увоз	5
Укупно	135

1055

На основу члана 31. став 1. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 115/18, 111/21, 15/22, 56/22, 132/22 и 90/23), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде д о н о с и

ПРОГРАМ

ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ *Phytophthora fragariae* var. *rubi* – ПРОУЗРОКОВАЧА ФИТОФТОРОЗЕ МАЛИНЕ НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У 2024. ГОДИНИ

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Phytophthora fragariae* var. *rubi* (Wilcox and Duncan) Man in 't Veld – проузроковача фитофторозе малине на подручју Републике Српске у 2024. години.

Члан 2.

Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантински штетног организма *Phytophthora rubi* на мјестима уласка попиљки биљака домаћина које се увозе у Републику Српску, у регистрованим расадницима и у производним засадима биљака домаћина.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантински штетног организма *Phytophthora fragariae* var. *rubi* спроводи се на цијелој територији Републике Српске.

(2) Подручја рада су мјеста уласка у Републику Српску, мјеста производње садног материјала биљака домаћина, као и производни засади биљака домаћина.

(3) Посебан надзор и мјере надзора на граници и у регистрованим расадницима спроводи Републичка управа за инспекцијске послове (у даљем тексту: Инспекторат).

(4) Институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за штетни организам из става 1. овог члана